

Клименко Олександр Васильович,
аспірант наукової лабораторії проблем
протидії злочинності Національної
академії внутрішніх справ

КРЕДИТНО-ФІНАНSOVA CФEPA ЯK OБ'ЄKT KРИMІНАЛЬНИХ ПPABOПOPУШEНЬ

Фінансові відносини визначаються як суспільні відносини між державою, юридичними особами та фізичними особами, що виникають з приводу формування, розподілу, перерозподілу та використання певних грошових фондів [1, с. 35].

Об'єктивною умовою реалізації фінансів є наявність фінансових ресурсів, рух яких забезпечується певною грошовою масою. Фінансовими ресурсами, з одного боку, вважається сукупність ресурсів усіх секторів економіки (державного та приватного, колективних підприємств, громадських організацій), з іншого – сукупність грошових фондів, що утворюються у процесі створення, розподілу, перерозподілу та використання валового внутрішнього продукту і національного доходу за певний період [1, с. 38].

Фінанси мають грошову форму вираження, оскільки без руху грошей неможливі фінансові відносини. Гроші є матеріальним носієм фінансових відносин, а їх кількість в обігу (грошова маса) впливає на ефективність функціонування фінансової системи. Сучасній практиці господарювання притаманна певна особливість руху товарних і грошових потоків. Вона полягає в тому, що в модель економічного кругообігу включаються процеси, пов'язані із заощадженнями, інвестиціями та фінансовими ринками.

Залучення до економічного кругообігу заощаджень та інвестицій ускладнює механізм регулювання грошових потоків, включаючи до моделі кругообігу фінансові ринки. У ринковій економіці розрізняють два способи переливання коштів: пряме та непряме фінансування. Пряме фінансування – це сукупність фінансових ринкових каналів, якими кошти переміщуються безпосередньо від власників до позичальників. Ця форма фінансування включає внески у статутний капітал підприємств і фінансування через отримання позик. Фінансування шляхом внесків у статутний фонд означає, що підприємство отримує інвестиційні кошти в обмін на право володіння частиною його власності [2, с. 40].

Фінансування через отримання позик здійснюється за допомогою укладення угод, за якими підприємство отримує кошти в

обмін на зобов'язання повернути їх у майбутньому з процентами, але без надання кредитором прав на будь-яку частину його власності. Таке фінансування здійснюється шляхом отримання банківських кредитів та продажу облігацій.

Другий спосіб фінансування – непряме (опосередковане) фінансування – це сукупність фінансових каналів, якими кошти переміщуються через фінансових посередників. До них належать банки, пенсійні фонди, страхові компанії, інвестиційні фонди, довірчі товариства, фондові біржі та інші інститути. Функції фінансових посередників полягають в акумуляції коштів для подальшого їх розміщення на комерційній основі. Таким чином, поняття фінансів (фінансових відносин) тісно пов'язане з розвитком економічної системи загалом.

Сфера дії фінансових відносин постійно розширюється, набирає нових форм, визначаючи нові підходи до розуміння суті цього поняття. Про це свідчать також наявні відмінності у визначенні поняття «фінанси» західними й вітчизняними економістами. Крім зазначеного в західних наукових виданнях до фінансових ресурсів часто зараховують також кредитні; при цьому фінанси визначають як управління грошовими операціями, переважно банківськими та кредитними [1, с.15].

Кредитно-фінансові відносини у країні, маючи різноманітні форми вияву, разом утворюють цілісну фінансову систему, кожна ланка якої є носієм певних властивих їй фінансових відносин, що реалізуються у створенні та використанні відповідних грошових фондів. Усі ланки фінансової системи в сукупності відображають державний устрій країни, характеризують ступінь розвиненості її грошових, кредитних, валютних та інших відносин.

Суспільна небезпека правопорушень у кредитно-фінансовій сфері полягає у порушенні, передусім, встановленого законодавством порядку зайняття господарською діяльністю у сфері фінансів. Діяння, спрямовані на незаконне одержання кредитів у банків чи інших кредиторів, порушують нормальне функціонування фінансово-кредитної системи держави в цілому, оскільки знижують її ефективність як важливого джерела фінансування економічного зростання і виконання соціальних програм, позбавляють фінансової допомоги тих суб'єктів господарської діяльності, які її насправді потребують і намагаються отримати у встановленому законодавством порядку.

Небезпека полягає ще й тому, що правопорушенням може бути заподіяна майнова шкода органам державної влади чи органам

місцевого самоврядування, банкам або іншим кредиторам. Внаслідок незаконного отримання і використання податкових пільг державний і місцеві бюджети, державні цільові фонди зазнають значних матеріальних втрат.

Правопорушення у кредитно-фінансовій сфері як спосіб ухилення від оподаткування порушує не лише фіскальну, а й регулятивну функцію податків, підриває притаманний для ринкової економіки принцип сумлінної конкуренції, заважає використанню господарюючими суб'єктами у межах закону державної і недержавної фінансової допомоги [3, с. 54].

Шляхом вчинення даних правопорушень у кінцевому рахунку відбувається посягання на таку соціальну цінність, як власність, хоча ці кримінальні правопорушення і не мають ознак злочинів проти власності. Дійти такого висновку можна, беручи до уваги те, що регламентований законодавчими актами порядок надання кредитів забезпечує по суті здійснення власником своїх повноважень на безпечне розпорядження належними йому на праві власності ресурсами, в тому числі фінансовими, а надання субсидій, субвенцій, дотацій чи пільг щодо податків – забезпечує здійснення цих повноважень щодо державного, комунального та приватного майна або порядку його формування власниками чи уповноваженими на такі дії відповідними органами та їх службовими особами.

Злочинна діяльність при вчиненні правопорушень у кредитно-фінансовій сфері спрямована на незаконне одержання наступних кредитно-фінансових ресурсів: субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг щодо податків.

Список використаних джерел

1. Коваленко Д. І., Венгер В. В. Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2014. 578 с.
2. Чернявський С.С. Фінансове шахрайство: методологічні засади розслідування: монографія. Київ: «Хай-Тек Прес», 2010. 264с.
3. Картамишева О. Є. Правові фактори, що зумовлюють необхідність державного регулювання та нагляду за діяльністю небанківських фінансових установ. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 1. С. 53–56.